

Timbro Authoritarian Populism Index 2017

Andreas Johansson Heinö
Timbro, Juli 2017

Om Timbro Authoritarian Populism Index

Timbros *Authoritarian Populism Index* publicerades första gången i juni 2016. Syftet var att kartlägga populismens ställning i europeisk politik. Rapporten visade att var tredje regering i Europa bestod av eller var beroende av ett auktoritärt populistiskt parti, och att populistiska partier i genomsnitt lockade omkring var femte europeisk väljare.

Sedan dess har indexet översatts till flera språk och citerats i såväl forskning som i media i ett stort antal länder. För att uppdatera bilden har nu en ny upplaga tagits fram: Timbro Authoritarian Populism Index 2017.

Årets index kartlägger populistiska partiers ställning i alla parlamentsval i Europa från 1980 fram till och med juni 2017. Särskilt fokus i rapporten är på de trender vi har kunnat se under det senaste året. För en mer fördjupad bild av bakgrunden, se 2016 års rapport.

Indexet kompletterar andra kunskapsöversikter på tre sätt. För det första kartläggs både vänster- och högerpopulism. Vanligtvis präglas kartläggningar av populismen av ett ensidigt fokus på högerpopulism. Men om utgångspunkten är att värna den liberala demokratins kärnvärden och institutioner krävs ett brett fokus på dess utmanare, oavsett om de kommer från höger eller vänster.

För det andra fokuserar indexet på trenden över tid. Att alla partier i alla europeiska demokratier kartläggs från 1980 och framåt ger kontext till den dagliga medierapporteringen som ofta överdriver betydelsen av enstaka partiers fram- eller motgångar.

För det tredje visar indexet att det populistiska hotet rymmer en mångfald av aktörer och fler dimensioner än höger-vänster. Längre har den akademiska litteraturen haft svårt att skilja anti-demokratiska partier från icke-liberala. Fokuserar man bara på partiernas populistiska retorik underskattar man de auktoritära inslag som är en bärande del i populistpartiernas ideologi och praktik.

Inga politiska partier är helt fria från populism. Alla inslag av populism är heller inte skadliga. Den här rapporten kartlägger de partier som gjort populismen till ideologi. Det är ett tankegods som känns igen på motstånd mot maktindelning, idén om ett homogent folk med samstämmiga intressen, oförsonlig kritik av "eliten" etc. I praktiken handlar det om en auktoritär syn på demokrati som hotar många av de värden och principer som har utgjort kärnan i europeisk demokrati under mer än ett halvsekel.

Executive summary

- Auktoritär populism har övertagit liberalismens plats som den tredje ideologiska kraften i europeisk politik.
- Väljarstödet för populistiska partier ligger kvar på rekordhög nivåer men har inte ökat sedan 2015.
- Högerpopulismen är dubbelt så stark som vänsterpopulismen, men medan högerpopulismen stagnerat har stödet för vänsterpopulismen fördubblats sedan 2010.
- Ungern, Polen och Grekland är fortfarande de tre länder med starkast stöd för populistiska partier. Svagast är stödet i Montenegro, Malta och Island.
- Antidemokratiska partier är fortsatt marginaliserade, men har fått ett svagt ökat stöd under året.
- Nio europeiska regeringar rymmer idag auktoritära populistpartier. Det är lika många som för ett år sedan.

Inledning

Det gångna året har två mediala narrativ om populismen avlöst varandra. Under 2016 kom nästan varje enskilt val att framställas som en hållplats längs vägen på populisternas segertåg över västvärlden. Denna berättelse tog form redan inför Europaparlamentsvalen våren 2014 men fick förnyad styrka efter Brexit-sidans seger i den brittiska folkomröstningen i juni 2016. Efter Donald Trumps seger i det amerikanska presidentvalet i november samma år framställde många journalister det som troligt att Geert Wilders och Marine Le Pen skulle skörda ytterligare populistiska segrar med långtgående konsekvenser för europeisk politik.

Så blev det inte. Både de franska och holländska högerpopulisterna underpresterade. Dessutom tillkom överraskande ett brittiskt nyval, i vilket UKIP i praktiken uttraderades. Snabbt förändrades därmed dramaturgin, från berättelsen om populismens ostoppbara framgångar till berättelsen om dess nedgång.

I synnerhet det nederländska valet framstår i efterhand som en vattendelare. Nästan all rapportering i internationell media inför valet handlade om att Wilders hade segern inom räckhåll, även de sista dagarna före valet då samtliga opinionsmätningar visade att stödet sjönk. Efter valet handlade nästan all rapportering följaktligen om Wilders fiasko, trots att hans parti hade ökat med tre procentenheter jämfört med föregående val.

Det är förstås omöjligt att veta huruvida populismen faktiskt har nått sin peak. Det enda vi kan konstatera med någorlunda säkerhet är att den dramatiska ökningen från de senaste åren nu tycks ha avstannat. Det sammanlagda stödet för populistiska partier, sett till hela Europa, har legat mycket stabilt sedan 2015. Under den senaste tolv månadersperioden har populistiska partier haft framgångar i tre val och motgångar i fyra val. I fyra val är stödet kvar på samma nivå.

Men det tål att understrykas att vi alltså talar om rekordhöga nivåer. Auktoritär populism är idag att betrakta som en tredje ideologisk kraft i europeisk politik, efter konservatism och socialdemokrati. Mer än var femte europeisk väljare – 21,4 procent – valde senast de röstade något av de partier som ingår i den här rapportens kartläggning.

Dessa partier rymmer många olikheter men förenas i framförallt två avseenden. För det första ställer de "folket" mot "eliten"; populisterna är sanna representanter för ett homogent folk vars intressen har svikits av en korrupt och konspirerande elit (politisk, ekonomisk, kulturell).

För det andra avvisar de helt eller delvis det som varit fundamentet för de liberala demokratierna i väst sedan 1950-talet: maktdelning, öppenhet, individualism.

I genomsnitt samlar dessa partier 18,4 procent, vilket är exakt lika mycket som för ett år sedan. (FOTNOT: Differensen på tre procentenheter mellan hur stor andel som röstar på dem och deras genomsnittliga valresultat beror på att populistpartier är starkare i mer folkrika länder). Fem sjättedelar av dessa röster, det vill säga omkring 15 procent, går till partier som är att betrakta som demokratiska men anti-liberala medan stödet för

antidemokratiska populistpartier är omkring tre procent. Detta kan jämföras med totalt tolv tolv procent för partier för vilka liberalismen är primär beteckning.

Nio regeringar i Europa innefattar i skrivande stund i slutet av juni 2017 ett eller flera auktoritära populistiska partier. Det är lika många som vid samma tid för ett år sedan, men mer än något annat år. Syriza i Grekland är det enda vänsterpopulistiska partiet vid regeringsmakten, i övrigt rör det sig om högerpopulistiska partier. Två av dessa, Fidesz i Ungern och Lag och Rättvisa i Polen, regerar alltså med egen majoritet.

I förra årets rapport konstaterades att den populistiska framgångsvågen utgjorde "den största förändringen av det politiska landskapet i Europa sedan åtminstone kommunismens fall" och i Västeuropa "den största förändringen sedan demokratins genombrott.". Den analysen ligger fast. Den bottnar dels i de nya partiernas kraftiga genomslag, men också i spridningen av det illiberala, om än demokratiska, idégods de bär med sig.

Vad är populism?

Alla begrepp som når en viss grad av popularitet riskerar att bli så utslitna, och användas på så många olika, ömsesidigt oförenliga, sätt att det inte längre är meningsfullt att använda dem i analytiska sammanhang. Begreppet populism befinner sig definitivt i riskzonen för detta. Går det ens att prata om populistiska partier när populism är ett ständigt skällsord politiker emellan?

Det vore dock synd om populism reducerades till ett slagträ för dem som vill ogiltigförklara meningsmotståndare. Begreppet rymmer nämligen mer än politisk yta. I det vardagliga språket syftar populism nästan alltid på politikens former: en vulgär retorik, svaga eller obefintliga anspråk på politisk konsistens, opportunist - allt detta brukar benämnas populism. Inget av detta är heller unikt för de partier vi kallar populistiska, tvärtom är populism i denna kommunikativa mening något som återfinns i alla partier. Budskap och ibland även ståndpunkter anpassas till vad man tror att väljarna vill höra, det komplexa förenklas, målkonflikter döljs. I detta avseende är det oundvikligen en fråga om gradskillnader: politiska partier och dess företrädare är mer eller mindre populistiska.

Men kärnan i populismen är inte kommunikativ, den är ideologisk. Populismen är visserligen inte en ideologi med samma helhetssyn på samhället och politiken som liberalismen eller socialismen. Däremot gör populismen liknande anspråk och rymmer påståenden på samma abstraktionsnivå som de klassiska ideologierna.

Det mest grundläggande påståendet i den populistiska samhällssynen är att konflikten mellan elit och folk är överordnad alla andra konflikter. För en del populistpartier, framförallt på vänsterkanten, är vänster och höger fortfarande gångbara begrepp medan andra populister ser motsättningar mellan vänster och höger närmast som charader, ämnade att dölja elitens gemensamma intressen i strid med folket. Oavsett vilket, är den socioekonomiska skiljelinjen av sekundär betydelse för alla populister.

Till skillnad från den politiska stilen är detta idémässiga innehåll något som särskiljer populistiska partier från alla andra. Det är inte alla partier som anammat en världsbild som ställer eliten mot folket. Denna idé är exklusivt populistisk, i den meningen att alla populistiska partier delar den, och att alla icke-populistiska partier avvisar den.

Populism och etablissemang

Statsvetaren Amir Abedis (2004) använder begreppet anti-etablissemang istället för populism. Han ställer upp tre kriterier för att ett parti ska klassificeras som anti-etablissemang:

- “challenges the status quo in terms of major policy issues and political system issues”
- “perceives itself as a challenger to the parties that make up the political establishment
- “asserts that there exists a fundamental divide between the political establishment and the people”.

Oavsett om vi kallar partierna för populistiska eller anti-etablissemang är motståndet mot eliten och etablissemangen centralt för dem. I sina sämsta stunder avfärdar företrädare för de etablerade eliterna all populistisk kritik som irrelevant, felaktig eller konspiratorisk. Men även om det stämmer för mycket av kritiken är det långtifrån en heltäckande beskrivning.

Europeisk politik rymmer sedan efterkrigstidens första decennier en bred politisk mittfåra. I Skandinavien och nordvästra Europa har socialdemokrater, liberaler, kristdemokrater och konservativa partier haft en anmärkningsvärd samsyn kring den representativa demokratins fundament. En grundläggande respekt för majoritetstyrets villkor har kombinerats med en gradvis utvidgning av individuella rättigheter, som stadfästas i grundlagar och internationella konventioner, bortom räckvidd för tillfälliga parlamentariska majoriteter. Det har funnits en stark uppslutning kring värdet av oberoende domstolar, oberoende medier och individuella civila och sociala rättigheter som skyddar minoriteter från majoritetsförtryck. Till denna samsyn anslöt sig de gröna partierna under 1980-talet, liksom många reformerade postkommunistiska socialistpartier efter 1990. När den politiska makten skiftat mellan partier och block har det därför sällan haft betydelse för politikens former, bara för dess innehåll.

Dessa ideal har också kommit att utgöra fundamenten för de gemensamma europeiska institutionerna – EU, Europarådet, OSSE – och visat vägen när nya demokratier anslutit sig till det europeiska projektet, först i Sydeuropa och senare i Central- och Östeuropa. Likaså har den europeiska identiteten och självbilden i hög utsträckning kretsat kring just dessa liberala demokratiska institutioner och värderingar.

Över tid har det också utvecklats en icke obetydlig samsyn gällande viktiga delar av politikens innehåll. Nästan alla etablerade partier i Europa är sedan decennier tillbaka

anhängare av den Europeiska Unionen. Likaså har en stor majoritet en i grunden positiv attityd till globalisering, både i ekonomisk och kulturell bemärkelse.

Denna ordning är idag starkt utmanad. BBC summerade häromåret förtjänstfullt drivkrafterna för *Lag och rättvisa* och *Fidesz*, de regerande partierna i Polen och Ungern och Europas just nu mest framgångsrika populistiska partier: "in power prepared to challenge the European consensus and politics as usual".[1] Tidskriften *The Economist* använder termen "drawbridges-up parties", för att summera essensen i dessa partiers budskap (30 July 2016).

När populistiska partiers väljare framställs som proteströstare snarare än åsiktsröstare är det därför både en sann och en falsk beskrivning. Den är sann eftersom det tveklöst finns stora inslag av protest i väljarnas agerande. Men den är falsk eftersom proteströster inte nödvändigtvis står i motsättning till åsiktsröster. För de populistiska partier blir detta istället överlappande logiker: den grundläggande idén är förekomsten av en korrupt elit som utgör etablissemangen. Att protestera mot denna genom att rösta på populistiska partier är därför samtidigt att också ansluta sig till populismens ideologiska utgångspunkter.

Populism och demokrati

Populismens relation till demokratin är komplicerad. Många skildringar framställer populismen som entydigt negativ, rentav ett hot mot demokratin. Andra menar att populismen tvärtom är en viktig del av demokratin, ett uttryck för en oundviklig spänning mellan elit och väljare.

Statsvetaren Takis S Pappas (2016) har föreslagit att samtida populism ska definieras som demokratisk icke-liberalism. Det är en definition som alltså betonar två saker: att populismen är demokratisk och att den är icke-liberal. Populismens demokratisyn erkänner majoritetens rätt att bestämma men underkänner de liberala begränsningarna av politikens makt.

Detta ger utrymme för att, som statsvetaren Cas Mudde (2007) har formulerat det, också se populismen som svaret på en icke-demokratisk liberalism. Det vill säga, i sina bästa stunder kan populismen fungera som ett korrektiv mot en politisk elit som inte respekterar de demokratiska spelreglerna.

Europeiska parlament har alltid rymt partier som på ideologisk grund avvisat det demokratiska system de verkar inom. Men det är en väsentlig kvalitativ skillnad mellan partier som explicit avvisar demokratin som styrelseskick, och partier som inom ramen för demokratin tänjer på dess gränser. Av detta följer också att den auktoritära populismen är svårare att avgränsa än efterkrigstidens vänstertotalitära (stalinister, trotskiyster, maoister, leninister) och högertotalitära partier (fascister, nynazister).

Tabellen nedan ger en förenklad översikt över de tänkbara varianterna av populistiska partier avseende synen på demokrati respektive liberala grundprinciper.

Figur 1: Typer av populism

	<i>Demokratisk</i>	<i>Anti-demokratisk</i>
<i>Liberal</i>	Anti-korruptionspartier	-
<i>Anti-liberal</i>	Auktoritär populism	Vänster- och högerextremism

I det övre vänstra hörnet finner vi ett fåtal partier, framförallt i Östeuropa, som är starkt anti-etablissemang, som använder en oförsonlig populistisk retorik gentemot eliten, men i sitt politiska sakinhåll inte avviker från liberala grundprinciper. Dessa partier ingår inte i den här studien. De är visserligen populistiska, men eftersom det ofta är de partierna, snarare än de mer eller mindre korrupta eliterna, som representerar "den europeiska konsensus", vore det fel att inkludera dem i ett index vars primära syfte är att kartlägga hotet mot den liberala demokratin.

Det övre högra hörnet är tomt; några liberala partier som avvisar demokratin existerar inte. Möjligen skulle libertarianska eller anarkoliberal grupperingar kunna räknas hit, men dessa bildar sällan partier.

Det nedre högra hörnet rymmer de partier som är både anti-liberala och anti-demokratiska. Den stora utmaningen mot demokratin i väst brukade komma från det här hörnet, i form av efterkrigstidens kommunistpartier. Här återfinns numera framförallt högerextrema partier som kombinerar en etnisk nationalism med populism. Ungerska Jobbik är ett typiskt exempel. Men här finns också många av vår tids kvarvarande vänsterextremister som avfärdar hela den politiska eliten, som säger sig representera folket och som förespråkar olika varianter av kommunism (trotskiysm, leninism etc).

Det är emellertid det nedre vänstra hörnet som är det mest intressanta idag. Här ryms alla de populistiska partier som bedöms vara demokratiska men som uttryckligen tar avstånd från liberala grundprinciper. Dessa partier har jag valt att kalla för auktoritära populisterna.

Auktoritär populism

Auktoritär populism är en analytisk kategori, det vill säga en skrivbordsprodukt, som i hög grad sammanfaller med två existerande partifamiljer: i första hand den högerpopulistiska och i andra hand den vänsterpopulistiska.

Det bör med eftertryck understrykas att denna kategori rymmer partier med en mycket stor variation. "Auktoritär populism" utgör alltså *inte* en partifamilj, och i urvalet av partier finns ingen ambition att tillskriva dem större likheter än nödvändigt. De ideologiska avstånden är ofta stora inte bara mellan utan också inom kategorierna, och i många fall är de partier jag inkluderar varandras svurna motståndare.

Skillnaderna mellan de högerpopulistiska partierna är avsevärda, vilket bland annat avspeglats i de återkommande svårigheterna att skapa sammanhängande partigrupper i

Europaparlamentet, till höger om EPP (det konservativa European People's Party). Det handlar delvis om personliga motsättningar, men primärt om väsentliga skillnader i ideologi och policy. Här ryms partier med rötter i såväl nazism som liberalism. Här ryms partier med radikal nationalistisk ideologi och partier som är mer opportunistiska än ideologer. Här ryms partier som är öppna rasistiska och partier som bara ibland tangerar en främlingsfientlig retorik.

På motsvarande sätt rymmer vänsterpopulisterna partier med rötter i såväl marxism-leninism som i freds rörelser, djupt övertygade socialister såväl som partier med svag ideologisk förankring.

Trots alla olikheter finns det åtminstone tre egenskaper som förenar alla auktoritära populistiska partier och motiverar etiketteringen.

1. Folket mot eliten

Populistiska partier ser sig som sanna representanter för *folket* gentemot *eliten*. Dessa partier framställer sig själva som folkets företrädare i en oförsonlig konflikt med en korrupt elit. Margaret Canovan (1999) konstaterar att populistiska rörelser till både höger och vänster tar för givet att det finns ett "folk" som exkluderats från makten "by corrupt politicians and an unrepresentative elite". Detta är ett bärande inslag i all populism, men sällan förekommande hos traditionella partier.

En omedelbar konsekvens av att partierna säger sig representera "folket" snarare än idéer eller intressen är att de traditionella målkonflikterna raderas ur partiernas världsbild. *Lega Nords* tidigare partiledare Umberto Bossi beskrev exempelvis sitt parti som "libertarianskt, men också socialistiskt". FPÖ:s Norbert Hofer, som var en hårsman från att väljas till Österrikes president 2016, beskriver sitt parti som "centre-right party with a high degree of social responsibility". I Sverige har Sverigedemokraterna systematiskt framställt sig som ett parti som står vid sidan av vänster-högerkonflikten, från vilken man kan inspireras av det bästa från båda block.

2. Demokrati utan farthinder

För det andra utmärks den auktoritära populismen av ett ointresse för makt delning och ett bristande tålamod med framförallt rättsstaten. Anton Pelinka (2013, s.3) har definierat populism som "a general protest against the checks and balances introduced to prevent 'the people's' direct rule" och statsvetaren Tritsjke Akkerman (2005) har konstaterat att de populistiska partierna är "activists with respect to the law".

En naturlig följd av att populisterna misstror de politiska eliternas förmåga att representera folket är krav på mer direkt demokrati. De är varma anhängare av folkomröstningar: om EU, om invandring, om minoritets rättigheter etc, en logisk följd av en demokratisyn enligt vilken majoriteten alltid har rätt. Både *Dansk Folkeparti* och *Fremskrittspartiet* vill till exempel göra det möjligt för medborgare att kunna kräva bindande folkomröstning i vilken fråga som helst. I Sverige har Sverigedemokraterna drivit kampanj för folkomröstning om invandring.

Det tidigare framgångsrika polska populistpartiet Samoobronas partiledare Andrzej Lepper har formulerat dessa partiets demokratisyn kärnfullt:

“If the law works against people and generally accepted notions of legality then it isn't law. The only thing to do is to break it for the sake of the majority” (citerad i Mudde, 2007, s. 154).

Populister vill därför ha färre farthinder för politiskt beslutsfattande. Minoriteter ska inte ha någon rätt att bromsa nya lagar som en tillfällig majoritet ställer sig bakom. Kollektivet – folket – har företräde framför individen. Så fort de kommer till makten, skriver Cas Mudde, tillämpar de högerpopulistiska partierna ett ideal om ”an extreme form of majoritarian democracy, in which minority rights can exist only as long as they have majority support” (Mudde 2007, s. 156) Inte heller ska domstolar kunna stoppa lagar som politiker beslutar. Ett genomgående resultat när auktoritära populister innehaft regeringsmakten är följaktligen att de hamnat i konflikter med författningsdomstolar. I början på 2000-talet drev *FPÖ* igenom lagar i en så hög takt att flera av dem kunde ogiltigförklaras i efterhand av Högsta domstolen på rent proceduriella grunder. I Ungern och Polen har populistiska regeringar i mycket högt tempot förändrat eller påbörjat försök till förändringar av spelreglerna: till de förslag och beslut som kritiserats allra hårdast internationellt hör begränsningarna av författningsdomstolarnas roll.

Här överlappar åtminstone högerpopulismen tydligt med nationalismens idéer. Det är nationen som är folket, det är majoriteten som ska ha makten, och minoriteters existens är ett potentiellt hot mot den populistiska demokratisynen. Som Cas Mudde (2007) konstaterat: “all populist radical right parties are nationalist, but not all nationalist parties are radical right populist”.

Den nya vänsterpopulismen representerar emellertid något nytt, jämfört med den traditionella vänster som använde avgränsade kategorier som ”klass” och ”arbetare”, det vill säga segment av befolkningen som uppfattades befinna sig i en permanent intressekonflikt med andra delar av folket (klass mot klass, arbetare mot kapitalister). Den samtida vänsterpopulismens ”folk” är dock allomfattande, på ett sätt som har mer likheter med högerpopulismen än med den traditionella vänstern (Zaslove 2008).

3. En stat med starkare muskler

En tredje likhet är strävan efter en mer kraftfull stat. *Jobbik* skriver i ett valmanifest att de eftersträvar en ”potent, aktiv och kapabel stat” (Lerulf, 2012, s. 29) vilket kan sägas vara representativt för i princip samtliga partier som inkluderas både i kategorin auktoritär populism och i kategorin vänster- och högerextremism. Staten ska göra mer, det är staten som ska lösa problem, det är staten som är det självklara instrumentet för samhällsförändring.

I synen på hur statens makt ska användas finns förstås både likheter och olikheter. I princip samtliga partier som inkluderas i indexet är starkt fientliga till EU. Nästan alla partier är också fientliga till Nato. De är däremot ofta positivt inställda till Ryssland under Putin. De är genomgående globaliseringsfientliga och negativt inställda till frihandel. Röstningsmönster i

Europaparlamentet är en snabb introduktion till hur ofta de vänster- och höger-radikala finner gemensam sakpolitisk grund, trots de ideologiska avstånden.

Därutöver vill högerpopulisterna, förstås, genomgående ge mer muskler till polis och militär. Vänsterpopulister (men även många högerpopulister, som *Fidesz* och *Front National*) har en auktoritär syn på marknaden och vill nationalisera banker och storföretag. Högerpopulister har vanligen, men inte alltid, en traditionell syn på familj, nation och religion. Vänsterpopulister är däremot i många länder förespråkare för stärkta rättigheter för homosexuella och etniska minoriteter. Det sistnämnda gäller dock även för exempelvis högerpopulister i Nederländerna.

Metod

Rapporten försöker ge en så heltäckande översikt som möjligt av den auktoritära populismens framväxt i europeisk politik. Samtliga länder med konsoliderade demokratiska system har inkluderats. Det innebär att totalt 33 länder ingår; utöver samtliga 28 EU-medlemmar även Island, Norge, Schweiz, Serbien och Montenegro. Kriteriet för att inkluderas är att länderna bedöms som "fria" av organisationen Freedom House.

Icke-demokratier exkluderas eftersom det är poänglöst att jämföra med länder som systematiskt begränsar de demokratiska rättigheterna. Även i de semi-auktoritära stater som genomför regelbundna och någorlunda fria val (Makedonien, Albanien, Bosnien-Hercegovina, Moldova) är utbudet av alternativ till auktoritär populism alltför begränsat för att kunna ligga till grund för en meningsfull jämförelse.

Startåret för undersökningen är 1980 eftersom det är under 1980- och 1990-talen som den överväldigande majoriteten av dagens populistpartier växer fram. De flesta postkommunistiska länder ingår från och med 1990; Serbien ingår från och med år 2000 och Kroatien från och med år 2001.

Studien inkluderar resultat för samtliga partier i samtliga val till nationella parlament. Presidentval, val till Europaparlament eller till regionala och lokala parlament inkluderades inte.

Urvalet av partier är ingen exakt vetenskap. Tvärtom förutsätter det kvalitativa bedömningar av vad som bäst kan beskrivas som rörliga mål. Kriterierna är inte huggna i sten och partierna förändras över tid. Det handlar också om att etikettera partier i skarp kontrast med företrädarnas självbild. Det finns nästan inga partier som själva definierar sig som populisterna och det finns mycket få partier som stoltserar med sina auktoritära drag.

Ambitionen är att kategoriseringen ska spegla partiernas ideologi. Givet materialets omfattning är det inte möjligt med en djuplodande bedömning av varje enskilt parti. Jag gör heller inga anspråk på originalitet i mina kategoriseringar. Tvärtom har det varit en ambition att så långt jag funnit det rimligt följa de vanligast förekommande kategoriseringarna av partier. Jag har därför konsulterat en rad källor: akademisk litteratur om europeiska

partisystem, om populistiska partier och om enskilda partier; ideologiska etiketteringar som används på etablerade sidor som www.partiesandelections.eu och Wikipedia, samt expertstudien Chapel Hill Expert Survey (CHES), som är en kvantitativ sammanställning av partiernas placering på vänster-höger-skalan, samt flera andra dimensioner som är användbara för att fånga upp högerpopulister (men inte vänsterpopulister), t ex synen på minoritetsrättigheter, invandring, mångkultur.

Överlag är klassificeringsarbetet enklare än det kan verka. Det finns trots oenighet om etikettering en ganska stor samsyn i forskningslitteraturen gällande vilka partier som bör grupperas. Vid tveksamma fall har jag försökt att bedöma kärnan i partiets ideologi, och för detta har både sekundär- och primärkällor konsulterats, som partiernas partiprogram.

Det bör understrykas att auktoritär populism inte är det enda kännetecknet för de partier som placeras i kategorin. Tvärtom är det vanligt att populistpartier också rymmer frihetliga inslag, vid sidan av auktoritära. Detta gäller både höger- och vänsterpopulistiska partier. Flera högerpopulistiska partier – som det norska *Fremskrittspartiet* – har exempelvis en marknadsliberal syn på ekonomiska frågor, även om, vilket Cas Mudde (2007) förtjänstfullt påpekat, det är en myt att nyliberalismen skulle vara av betydelse för högerpopulismen. På motsvarande sätt har många vänsterpopulistiska partier en frihetlig syn på sociala frågor, alternativt ingår i organiserat samarbete med icke-auktoritära socialistiska eller gröna partier.

Omvänt finns det förstås auktoritära inslag även i etablerade partier. Några skarpa gränser är omöjligt att dra. Det avgörande för studien är inte förekomsten av, utan hur framträdande den auktoritära populismen är.

En ytterligare svårighet för kategoriseringen är att många partier befinner sig i rörelse. I synnerhet har många partier som tidigare unisont beskrevs som högerextrema under det senaste decenniet rört sig i riktning bort från extremism. I vilken utsträckning de har lyckats är oberoende bedömare sällan eniga om. *Front National* är ett tydligt exempel på en sådan oenighet, liksom *Sverigedemokraterna*. Österrikiska *FPÖ* inkluderas i studien från och med 1986 då Jörg Haider blev partiledare och anti-invandringspolitiken blev en central del för partiet. Ungerska *Fidesz* inkluderas från år 2002 då det tidigare liberala partiet kantrat över i auktoritär populistisk riktning.

För att mäta efterfrågan på auktoritär populism används valresultat. Totalt har 223 partier som fått minst 0,1 procent vid något val i något av de 33 länderna sedan 1980 inkluderats. För varje land anges den totala andelen röster på partier i respektive kategori. För att enkelt åskådliggöra förändring mellan år anges varje år ett europeiskt medelvärde som baseras på det senaste valet i varje land. Det svenska valet 2014 ligger således till grund för det svenska genomsnittet även 2015, 2016 och 2017. Indexet besvarar alltså frågan hur många vid varje årsskifte som senast de fick rösta valde ett auktoritärt populistparti. Därigenom blir inte utfallet avhängigt vilka, eller hur många, länder som har val ett enskilt år.

För att mäta inflytande används två indikatorer. Dels det absoluta antalet mandat. Indexet visar hur många mandat som varje år innehas av representanter för partier i respektive kategori. I detta mått inkluderas följaktligen enbart de partier som vunnit mandat. Partier som *Front National* eller *United Kingdom Independence Party* har haft relativt stora framgångar i andel röster, men till följd av de franska och brittiska valsystemen inte lyckats omsätta dessa

i mer än begränsad parlamentarisk närvaro. Den andra indikatorn för inflytande är medverkan i regering.

Utöver att räkna valresultat och mandat (totalt 119 av partierna har någon gång vunnit ett mandat) har jag klassificerat dem som "vänster" eller "höger" och som "auktoritära" eller "totalitära". Höger-vänster är primärt avhängigt partiernas egen klassificering, vid tveksamma fall har jag gått efter de vanligaste benämningarna i sekundärlitteraturen och i enstaka svårdefinierade fall har jag låtit partiernas val av samarbetspartners följa avgörandet. De tveksamma fallen är emellertid så få att en eventuell felaktig klassificering saknar betydelse för de huvudsakliga resultaten.

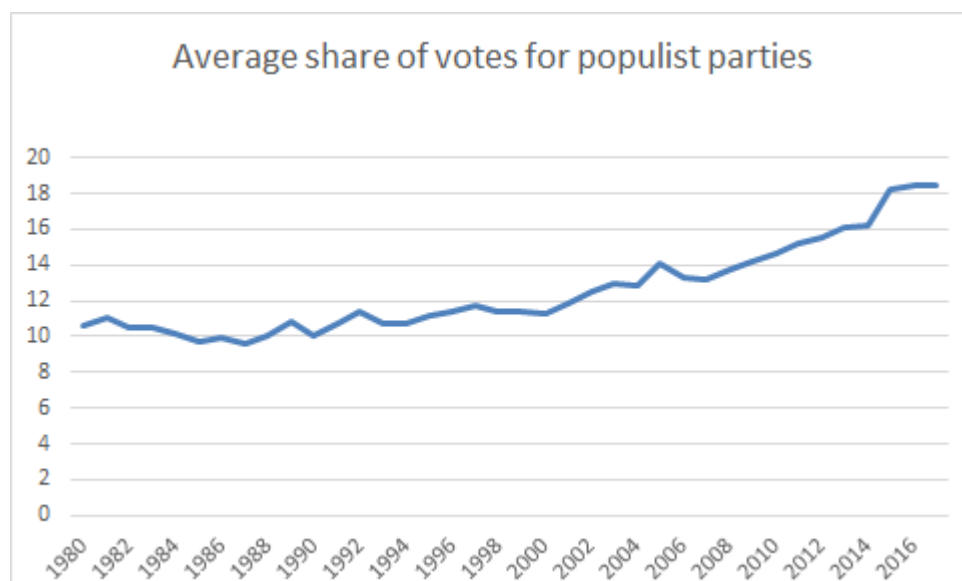
Indelningen auktoritär eller totalitär är avhängig synen på demokratin. Endast explicit antidemokratiska partier klassificeras som antidemokratiska. Om ett parti rymmer nazism, fascism, kommunism, trotskiysm, maoism etc betraktas det som totalitärt. Auktoritära partier är anti-liberala, men demokratiska.

Timbro Authoritarian Populism Index 2017

1. Fortsatt rekordhög nivåer, för tidigt att tala om peak populism

Under den senaste tolv månadersperioden har tolv länder haft parlamentsval. I Nederländerna, Litauen och Frankrike har populistiska partier stärkt sin ställning. I Storbritannien, Spanien, Rumänien och Bulgarien minskade däremot väljarstödet. I Malta, Montenegro, Island och Kroatien var stödet i stort sett oförändrat. Det sammanlagda stödet är därför påfallande stabilt och har inte ändrats ens en promille under två år. Totalt handlar det om 18,4 procent i genomsnittligt stöd.

Figur 2: Genomsnittligt väljarstöd för populistiska partier 1980-2017

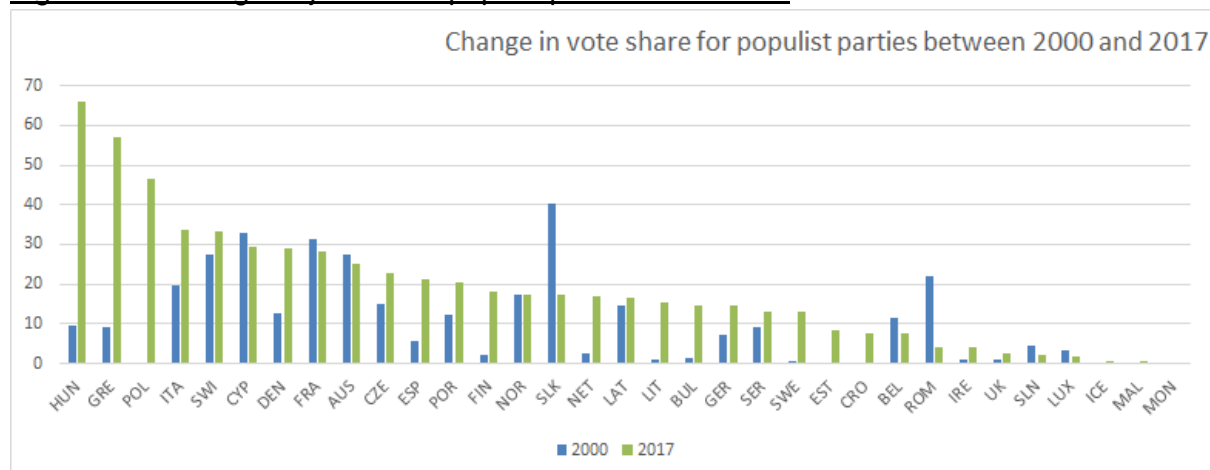

Indextet visar genomsnittligt väljarstöd för samtliga partier i Timbro Authoritarian Populism Index. Siffran för varje år bygger på det senaste valresultatet i varje land.

Ungern, Grekland och Polen är de tre länder där auktoritära populistpartier har starkast stöd. I Ungern och Grekland röstar mer än hälften av väljarna på populisterna och i alla tre länder regerar populistpartier. Fidesz har styrt Ungern sedan 2010, PiS regerar ensam i Polen sedan 2015 och i Grekland regerar Syriza tillsammans med högerpopulistiska Anel.

Det franska parlamentsvalet, som var en stor besvikelse för Nationella fronten, resulterade ändå i ett sammanlagt stöd för populistiska partier som är det åttonde högsta i Europa. Och i presidentvalet en månad tidigare vann populistpartiernas kandidater nära hälften av rösterna.

Figur 3: förändring i väljarstöd för populistpartier 2000-2017.

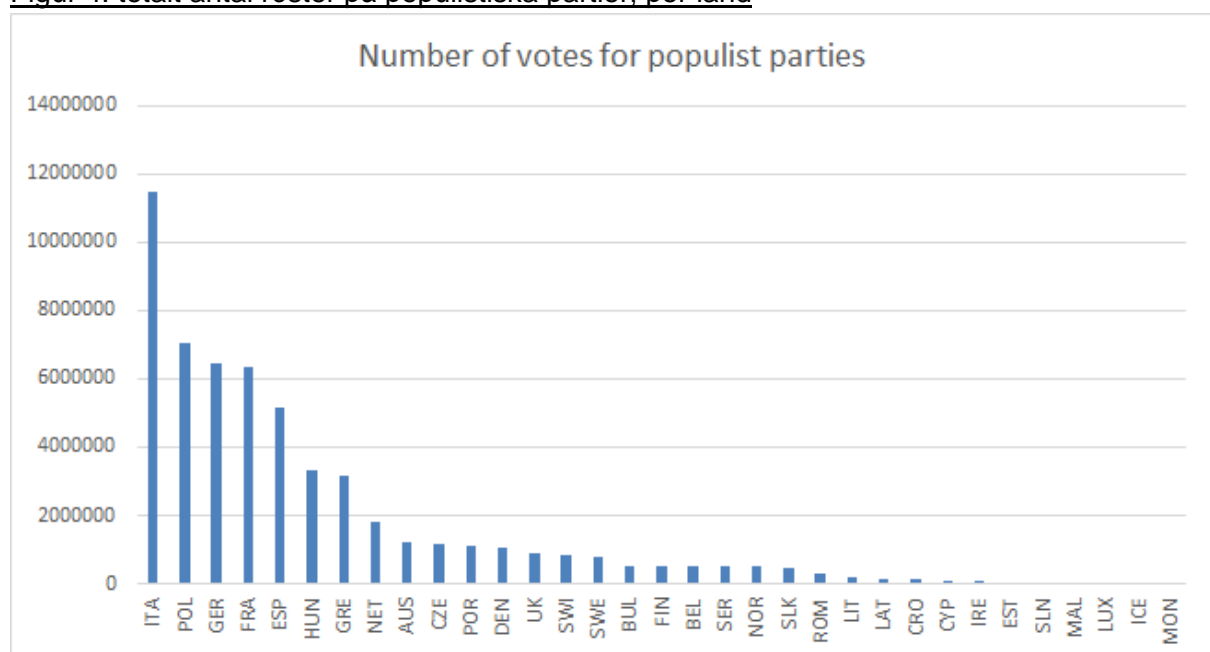
Tabellen visar det totala väljarstödet för populistpartier i varje land i senaste valet jämfört med det senaste valet som hade hållits vid slutet av år 2000.

Figur 3 visar att trenden är densamma över hela Europa. Endast i tre länder har populistpartier ett markant lägre stöd idag än vid millennieskiftet - Slovakien, Rumänien och Belgien. Samtidigt har stödet ökat med stor marginal i 16 länder.

Noterbart är att populistpartierna är svagast i några av de minst folkrika länderna: Island, Malta, Montenegro, Luxemburg och Slovenien.

Indexet underskattar därför den faktiska andelen väljare som röstar på populistpartier. Medan partierna vann 18,4 procent av rösterna var det 21,4 procent av alla europeiska väljare som röstade på dem.

Figur 4: totalt antal röster på populistiska partier, per land

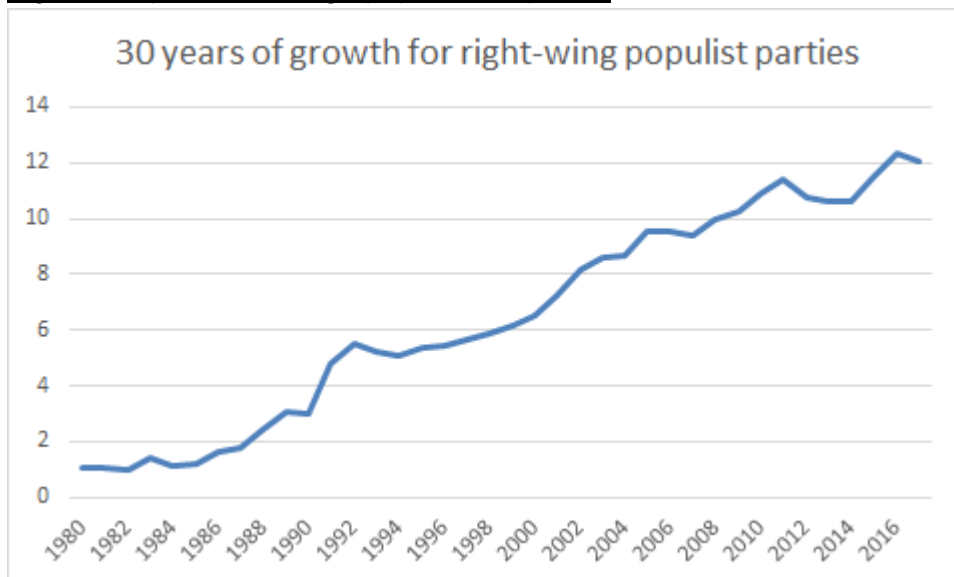
Tabellen visar det faktiska antalet väljare som röstade på populistiska partier i det senaste valet i respektive land.

Totalt handlar det om mer än 55 miljoner röster. Räknat i antal väljare toppar Italien, före Polen, Tyskland, Frankrike och Spanien.

2. Högerpopulismen: tendenser till stagnation?

Höger- och vänsterpopulismen följer olika utvecklingslinjer. Högerpopulistiska partier var ett marginellt fenomen vid 1980-talets början. Endast en av hundra europeiska väljare röstade på ett fascistiskt eller högerpopulistiskt parti. Men från och med andra halvan av 1980-talet har stödet ökat i en mycket stabil takt. Genomsnittet för 2017 - 12,1 procent - är det näst högsta någonsin. Vid två tillfällen – mitten på 1990-talet och början på 2010-talet, har det funnits tendenser till stagnation, men i det långa perspektivet pekar kurvan alltjämt stadigt uppåt.

Figur 5: väljarstöd för högerpopulistiska partier

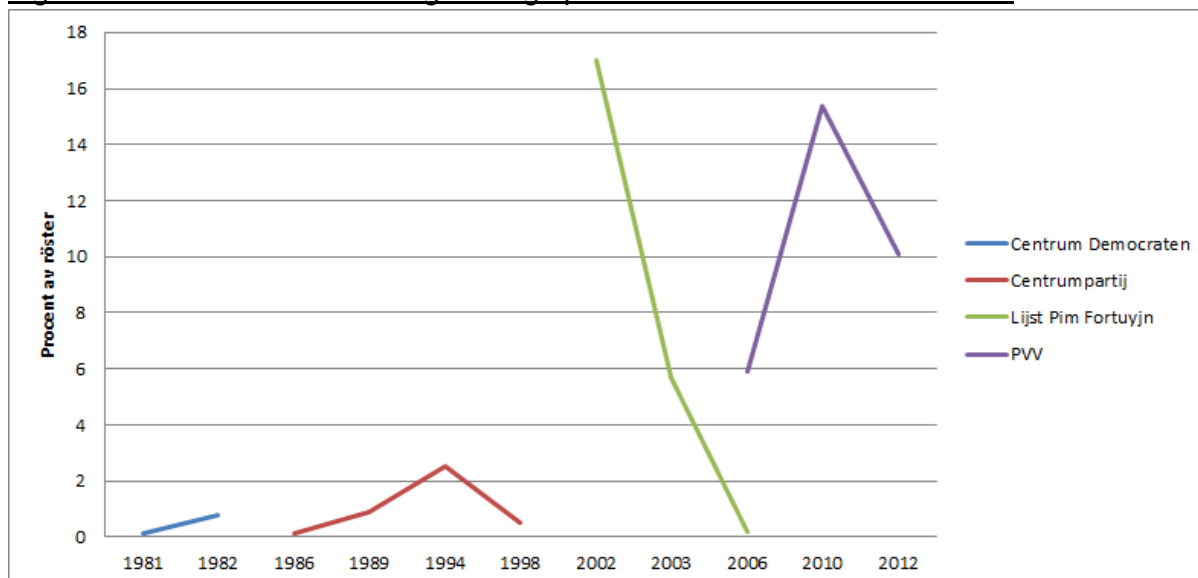

Diagrammet visar det genomsnittliga väljarstödet för högerpopulistiska partier 1980-2017.

Nederländerna är ett belysande exempel. Fyra högerpopulistiska partier, alla med invandring som profilfråga, har avlöst varandra i nederländsk politik sedan 1980-talet. *Centrumpartij* och *Centrum Democraaten* nådde mycket begränsade framgångar på 1980-talet. *List Pim Fortuyn* slog igenom som en sensation 2002 men föll snabbt samman. Samtidigt bildade Geert Wilders sitt *Frihetsparti* som nu är det högerpopulistiska parti som har haft längst närvaro i parlamentet, även om man aldrig slagit LPF:s rekord från valet 2002.

Figur 6: Valresultat för invandringsfientliga partier i Nederländerna 1981-2017.

Figuren visar valresultat för högerpopulistiska partier i parlamentsval i Nederländerna 1981-2017.

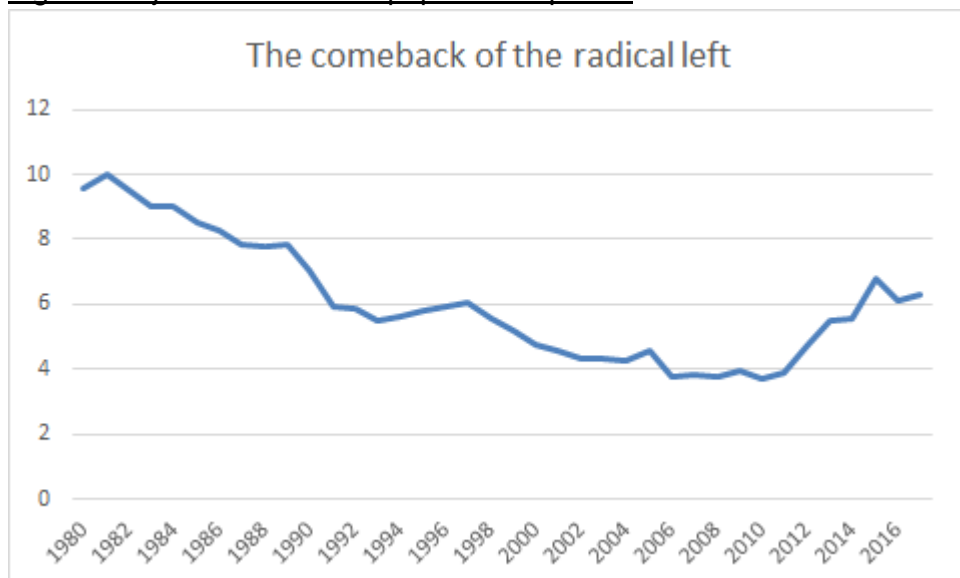
Under 2016-17 har högerpopulistiska partier förlorat stöd i Storbritannien, där UKIP gick från 12,6 procent i valet 2015 till 1,8 procent i valet 2017; och i Bulgarien där flera högerradikala partier gick samman i en valallians med högerextrema Ataka, som tillsammans samlade cirka fem procent mindre än vad dessa partier vann totalt i valet 2014.

Däremot visar indexet en svag ökning i både Nederländerna och Frankrike, liksom i Serbien där både SRS och Dveri hade framgångar.

3. Vänsterpopulismen: har ökningen avstannat?

Stödet för vänsterpopulistiska partier planade ut under första halvan av 1990-talet men fortsatte sedan att dala och nådde 2006 bottennivån 3,7 procent. Endast i en handfull länder i Syd- och Centraleuropa samlade vänsterauktoritära partier några väljarskaror att tala om. Men de senaste fem åren har stödet nästan fördubblats. Ökningen drivs i första hand av exceptionella framgångar för vänsterpopulister i Grekland, Italien och Spanien, men även i länder som Danmark, Belgien, Irland, Rumänien och Kroatien har den radikala vänstern haft framgångar.

Figur 7: väljarstöd för vänsterpopulistiska partier

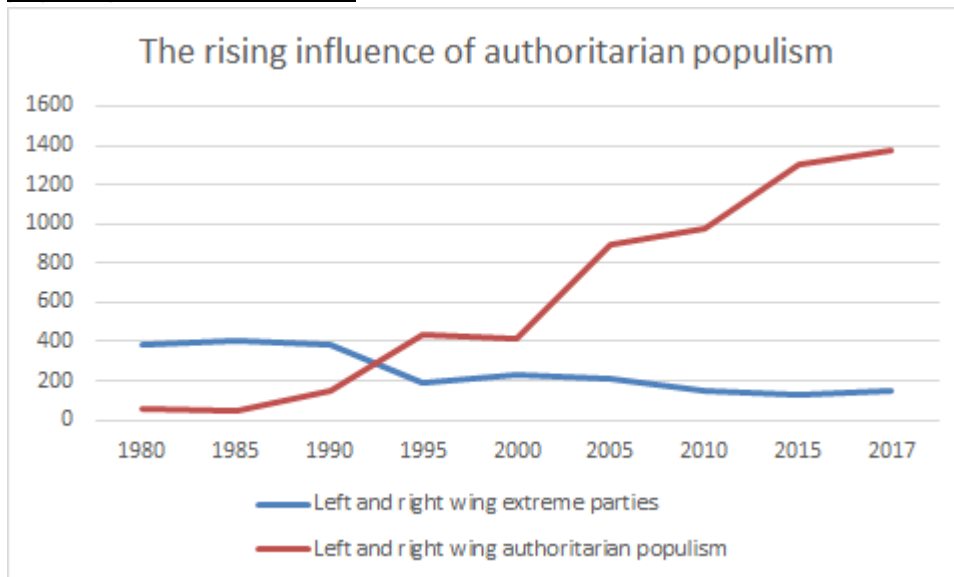
Diagrammet visar det genomsnittliga väljarstödet för vänsterpopulistiska partier 1980-2017.

Under den senaste tolv månadersperioden har stödet förändrats mer än marginellt i endast två länder: i Frankrike 2017 nära fördubblades stödet för vänsterpopulismen, medan det minskade kraftigt i Rumänien 2016.

4. Mer inflytande än någonsin

I de 33 länder som ingår i den här studien finns idag sammanlagt 7843 platser i de nationella parlamenten. Av dessa innehas 1370 av partier som har klassificerats som pro-demokratiska och 144 partier som klassificerats som antidemokratiska ("vänster"- eller "höger-extrema"). Det motsvarar 17,5 respektive 1,8 procent. Det innebär alltså att nästan vart femte mandat i europeiska parlament idag innehas av företrädare för icke-liberala och/eller antidemokratiska partier.

Figur 8: antal mandat i europeiska parlament för demokratiska och anti-demokratiska populistpartier, 1980-2017.

Diagrammet visar det sammanlagda antalet mandat i nationella parlament för vänster- och högerpopulistiska partier med en demokratisk respektive antidemokratisk ideologi..

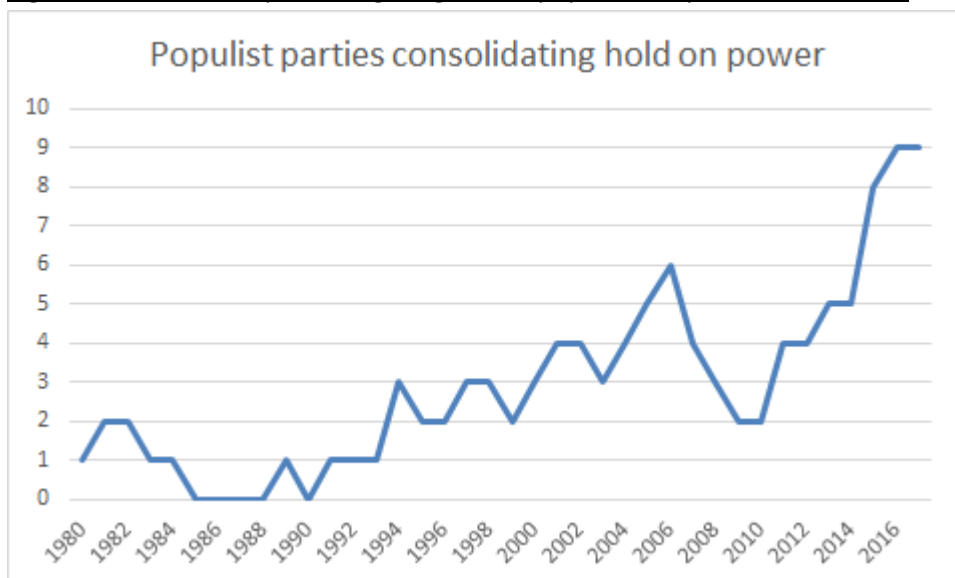
Bara genom sin närvaro utövar förstås samtliga dessa 1514 parlamentsledamöter från auktoritära och extremistiska partier politisk makt. De påverkar utfallet av beslut genom att de deltar i voteringar, de har en plattform från vilken de bedriver opinion etc.

För en del av dem stannar det där. Många av de mest radikala partierna är alltså isolerade i parlamenten: andra partier vägrar att samarbeta med dem, det utvecklas informella system för att begränsa deras inflytande, de är aktivt motarbetade av etablissemangen.

Men flertalet fungerar som reguljära parlamentariska partigrupper. De förhandlar med andra partier, de bildar mer eller mindre långtgående och mer eller mindre långvariga allianser. Och ett dussintal av dem befinner sig vid eller i den absoluta närheten av regeringsmakten.

I skrivande stund sitter auktoritära partier i regeringsställning i nio länder i Europa: i Ungern, Polen, Grekland, Norge, Finland, Lettland, Bulgarien, Slovakien och Schweiz. Endast tre förändringar har skett under den senaste tolv månadersperioden: i Bulgarien ingår de tre högerradikala partierna Ataka, NFSB och VMRO (som bildade en valallians) i regeringen sedan mars 2017, i Litauen är inte längre högerpopulistiska TT en del av regeringen och i Finland har Sannfinländarna ersatts i regeringen av en utbrytargrupp ur partiet som kallar sig Blå framtid, bestående av de tidigare ministrarna.

Figur 10: antalet europeiska regeringar med populistiska partier, 1980-2017

Diagrammet visar antalet demokratiskt valda regeringar i Europa varje år som inkluderar minst ett populistiskt parti.

Det som brukade vara ovanligt har alltså blivit ett normaltillstånd. På 1980-talet var det vid enstaka tillfällen som auktoritära partier ingick i regeringar. År 2017 är auktoritära populisterna med och utövar regeringsmakt i en tredjedel av Europas demokratier. Det är en exceptionell förändring, på kort tid.

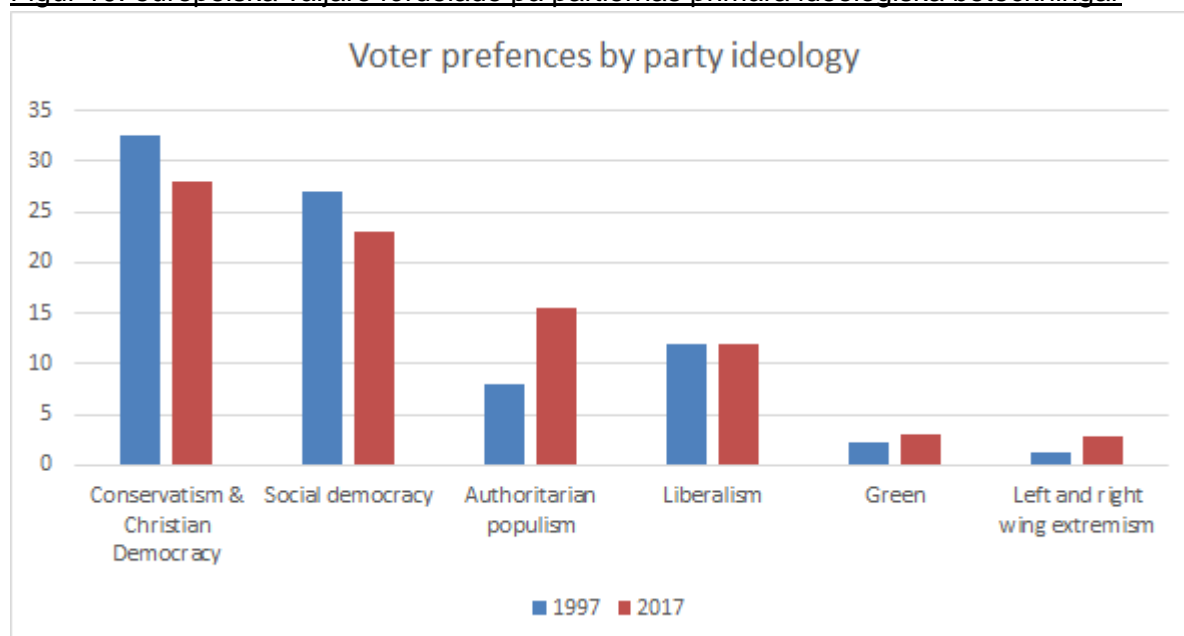
5. Auktoritär populism har blivit den tredje ideologiska kraften

Auktoritär populism är en nykomling i den europeiska demokratin. Men den är populär. I termer av väljarstöd är auktoritär populism idag den tredje ideologiska kraften i europeisk politik. Konservativa och kristdemokratiska partier samlar i genomsnitt omkring 27 procent i europeiska val, medan socialdemokratiska partier samlar omkring 23 procent. Dessa förblir de två stora blocken, även om båda har en negativ trend med cirka fem procentenheter svagare stöd idag än för 20 år sedan..

Liberala partier som länge varit den självklara tredje ideologiska kraften samlar drygt elva procent, och är därmed med marginal passerade av auktoritära populistpartier som vinner över femton procent.

Det sammanlagda stödet för vänster- och högerextrema partier är ungefär lika stort som det sammanlagda stödet för gröna partier.

Figur 10: europeiska väljare fördelade på partiernas primära ideologiska beteckningar

Tabellen visar europeiska väljares partival i det senaste valet jämfört med det senaste valet 2017, fördelat på partiernas primära ideologiska beteckning.

Den långsiktiga trenden är mycket tydlig. Auktoritär populism växer mer än någon annan ideologi. Dessa partier äter väljarandelar från såväl socialdemokratin som från högern. På tjugio år har avståndet till dessa mer än halverats.

Slutsatser

Under våren 2017 har önsketänkande präglat många opinionstexter om populism. "Peak populism" har blivit ett begrepp för dem som velat se motgångarna för Wilders och Le Pen som ett tecken på att populismens ostoppbara framgångarna nu är brutna. Det har också talats om en "Trump-effekt", enligt vilken europeiska väljare skulle blivit avskräckta av Donald Trumps första månader som president och därför vänt ryggen åt de europeiska partier som liknar eller influeras av Trump.

Ingen av dessa teorier har något uppenbart stöd om hänsyn tas till den totala utvecklingen under det senaste året. Väljarstödet för populistpartier är fortsatt mycket högt, med mycket små förändringar jämfört med föregående år.

Däremot har inte populistpartierna fortsatt att öka i samma takt som många förutspådde. Den mest sannolika förklaringen till detta är att opinionsstödet för framförallt högerpopulistiska partier sköt i höjden vintern 2015-16 som en direkt effekt av den europeiska flyktingkrisen. Ett år senare har denna effekt avtagit.

Populismen har aldrig tidigare varit dominerande ideologisk kraft i någon europeisk demokrati. Idag har populistiska partier ett rejält grepp om såväl Polen, Ungern som Grekland. I Frankrike vann populisterna sammanlagt fler röster än Emmanuel Macron i

presidentvalet. I Italien är Beppe Grillos Femstjärnerörelse återkommande största parti i mätningarna och i Sverige är Sverigedemokraterna numera näst störst i nästan varje mätning. Om populismen har peakat är det på en besvärande hög nivå.

LITTERATUR

Abedi, Amir (2004), *Anti-Political Establishment Parties: A Comparative Analysis*. Routledge.

Barr, Robert R (2009), "Populists, outsiders and anti-establishment politics". *Party Politics* 15.

Canovan, Margret (1999), "Trust the people! Populism and the Two Faces of Democracy". *Political Studies* 47.

Gellner, Ernest & Ghita Ionescu (1969), *Populism. It's Meanings and national characteristics*. New York: MacMillan.

Goodwin, Matthew (2011), "Right response. Understanding and countering populist extremism in Europe". Chatham House.

Lerulf, Philip & Jan Å Johansson (2012), *Extrema Europa. Nationalchauvinismens framväxt i Ungern, Nederländerna och Danmark*. Lund: Sekel bokförlag.

Mudde, Cas (2007), *Populist Radical Right Parties in Europe*. Cambridge: Cambridge University Press.

Mudde, Cas (2010), "The Populist Radical Right: A Pathological Normalcy". *West European Politics* 33:6.

Pappas, Takis S (2016), "Modern populism: Research advances, conceptual and methodological pitfall, and the minimum definition". *Oxford Research Encyclop*
<http://politics.oxfordre.com/view/10.1093/acrefore/9780190228637.001.0001/acrefore-9780190228637-e-17?rskey=A55nhK&result=53aedias>.

Pelinka, Anton (2013), "Right-wing populism: Concept and typology" in *Right-wing populism in Europe. Politics and Discourse* (Wodar, KhosraviNik & Mral, eds). London: Bloomsbury.

Zaslave, Andrej (2008), "Here to stay? Populism as a new party type". *European Review*, 16:3.